

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2012

Diana Podhorcová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**VÝZNAM PROFESIONÁLNEHO RODIČOVSTVA
V SYSTÉME ÚSTAVNEJ STAROSTLIVOSTI**

Bakalárska práca

Študijný program: sociálna práca

Školiace pracovisko: Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: PhDr. Bronislava Pekárová

Nitra 2012

Diana Podhorcová

Ďakujem školiteľovi bakalárskej práce PhDr. Bronislave Pekárovej za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytla pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

PODHORCOVÁ, Diana: *Význam profesionálneho rodičovstva v systéme ústavnej starostlivosti*. [Bakalárska práca] /Diana Podhorcová. – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. - Školiteľ: PhDr. Bronislava Pekárová - Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. - Nitra: FSV a Z, 2012, 45 s.

Bakalárska práca má teoretický charakter. Pozostáva zo štyroch okruhov. Prvý okruh pojednáva o vplyve rodiny a význame pre dieťa a naopak. Druhý okruh je zameraný na problematiku a význam profesionálnej rodiny. Tretí okruh sa orientuje na podmienky výkonu profesionálneho rodičovstva. Vo štvrtom okruhu sú rozpracované prípravy záujemcov o profesiu profesionálneho rodiča a samozrejme príprava samotného dieťaťa na príchod do tejto rodiny.

Témou je humanizácia detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou a prednostné umiestňovanie detí s nariadenou ústavnou výchovou v detských domovoch do profesionálnych rodín.

Cieľom je predstaviť problematiku profesionálnych rodín, vyhľadávanie a prípravu profesionálnych rodičov a umiestnenie dieťaťa do profesionálnej rodiny. Model profesionálneho rodiča je potrebné v teoretickej časti vymedziť ako pracovnoprávny vzťah k DeD a zamerať sa na uspokojenie potrieb dieťaťa v profesionálnej rodine vzhľadom na zdravý psychický, fyzický a sociálny vývoj dieťaťa. Výstupom práce má byť podpora zvyšovania zamestnateľnosti profesionálnych rodičov .

Kľúčové slová : profesionálne rodičovstvo, ústavná starostlivosť, rodina, detský domov

ABSTRAKT

PODHORCOVÁ, Diana: *Importance of Professional parenthood in the system of institutional care*. [Bachelor's thesis] /Diana Podhorcová. – Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Social Work. – The Bachelor's advisor: PhDr. Bronislava Pekárová - Type of University degree: Bachelor. - Nitra: FSVaZ, 2012, 45 p.

Bachelor's thesis has got a theoretical character. It consists of four parts. First part speaks about family influence and importance for a child and vice versa. Second part concentrates on problems and importance of professional family. Third part is orientated on conditions of professional parenthood performance. Fourth part contains preparations of interested persons in profession of professional parent in process and, of course, preparation of a child itself for entering this family.

The topic is humanization of children with ordered institutional care and preferential placing of children with ordered institutional care in children's home to professional families.

The target is to introduce problems of professional families, searching for and preparation of professional parents and placing of a child to the professional family.

In theoretical part it is necessary to define a model of professional parent as a labour/industrial relationship to children's home and to concentrate on meeting of child needs in professional family regarding the healthy psychological, physical and social development of child. Output of the work should be a support of increasing of professional parents' employment.

Key words: professional parenthood, institutional care, family, children's home

OBSAH

ÚVOD	9
1 VÝZNAM RODINY V ŽIVOTE DIEŤAŤA	11
1.1 Rodina a dieťa	11
1.2 Formy náhradnej rodinnej starostlivosti	13
2 PROFESIONÁLNA RODINA	17
2.1 Charakteristika profesionálnej rodiny	18
2.2 Vyhľadávanie profesionálnych rodičov	20
2.3 Význam profesionálneho rodičovstva pre dieťa s nariadenou ústavnou starostlivosťou	21
2.4 Vzťah profesionálneho rodiča a dieťaťa	22
3 PODMIENKY VÝKONU PROFESIONÁLNEHO RODIČOVSTVA	24
3.1 Problematika profesionálneho rodičovstva ako formy ústavnej starostlivosti	25
3.2 Pracovnoprávne usporiadanie profesionálneho rodičovstva	27
3.3 Model profesionálneho rodiča	29
4 VÝZNAM PROFESIONÁLNEHO RODIČOVSTVA V ŽIVOTE DIEŤAŤA S NARIADENOU ÚSTAVNOU STAROSTLIVOSTOU	31
4.1 Príprava profesionálneho rodiča	31
4.2 Príprava dieťaťa na život v PR	34
4.3 Zvyšovanie zamestnateľnosti PR	35
ODPORÚČANIA A NÁVRHY PRE PRAX	37
ZÁVER	39
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	41
PRÍLOHY	43

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

PNS – profesionálna náhradná starostlivosť

PRIDE – výcvikový program pre profesionálnych rodičov

PR – profesionálny rodič/profesionálne rodičovstvo

DeD – detský domov

UPSVaR – úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

MPSVaR – ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

FO – fyzická osoba

ÚVOD

„Dom bez detí je ako zvon bez srdca“.

Každý človek má svoje miesto v spoločnosti, vykonáva svoju prácu ako len môže, pričom by tak jeho povolanie, ako aj postavenie v spoločnosti mali zodpovedať schopnostiam a možnostiam, mali by byť primerané veku, pohlaviu a vzdelaniu.

Každé dieťa by malo vyrastať v rodine. Tu má základné impulzy od rodičov a blízkeho okolia. Učí sa ako sa má správať v spoločnosti, ale hlavne má pocit lásky a fungujúcej rodiny.

Nie každé dieťa má to šťastie vyrastať v takejto rodine a končí v detskom domove. Formy náhradnej rodinnej starostlivosti sú tu na to, aby sa to nestávalo.

Preto ma oslovila téma Profesionálneho rodičovstva, ktorú som sa snažila spracovať, ako som najlepšie vedela.

Táto problematika sa na Slovensku rozvíja od roku 1993. No bola dosť dlho tabuizovaná. Chcela som priniesť nové poznatky o tejto forme rodinnej starostlivosti. Dúfam, že touto bakalárskou prácou ponúknem verejnosti ucelený pohľad. Možno ľudia hľadajú informácie, ktoré by im pomohli pri rozhodovaní sa, či sa stať profesionálnym rodičom. Niektorí nad tým uvažujú a ja verím, že im pomôžeme rozhodnúť sa správne.

Práve rodina je jediným miestom, kde sa dieťa dostáva do interakcie s ľuďmi, ako prvými svojimi rodičmi. Títo ho učia úcte a rešpektu. Tu dieťa dostáva základnú výchovu a dostáva sa do širších spoločenských stykov. Rodina je základnou bunkou našej spoločnosti. Ekonomické zázemie, výchova dieťaťa ešte nie dostatočne vystihuje jej podstatu. Rodina je súčasťou sociálnej jednotky, ktorá má svoje normy a tradície, ktoré zasahujú do jej fungovania. Mnohí z nás považujú inštitút rodiny za samozrejmosť. Rodina je vytvorená manželstvom, predstavujúce vzťah muža a ženy, najdôležitejšia pre ňu je stabilita zväzku. Práve takto založená rodina môže vytvoriť podmienky pre zdravý a harmonický život dieťaťa. Preto je najdôležitejšie, aby dieťa vyrastalo v rodine, ktorá sa pokladá za základnú bunku spoločnosti.

Nie každé dieťa, má to „šťastie“ vyrastať v úplnej rodine. Dieťa tak putuje do detského domova, aby sa tomu predchádzalo vznikli rôzne formy rodinnej starostlivosti, o ktorej prinášam informácie vo svojej bakalárskej práci. Problematika náhradnej rodinnej

starostlivosti ma zaujala natoľko, že som si vybrala tému „*Význam profesionálneho rodičovstva v systéme ústavnej starostlivosti*“. Ako vyplýva z názvu témy, pôjde o problematiku profesionálneho rodičovstva. Výsledkom mojej práce je poskytnúť informácie, aby sa zvýšila podpora zamestnávania profesionálnych rodičov. Hlavnou myšlienkou je, aby dieťa malo pocit, že niekam patrí – do rodiny.

Bakalárska práca pozostáva zo štyroch hlavných úrovní, kde Vám postupne predstavíme danú problematiku rozpracovanú v literárnych zdrojoch.

Predloženou bakalárskou prácou chceme poukázať na dôležitosť zakladania a tvorby profesionálneho rodičovstva, rozšíriť informovanosť pre ľudí, ktorí uvažujú nad myšlienkou stať sa profesionálnym rodičom/rodičkami.

Informácie a poznatky, pomocou ktorých sme danú tému spracovali, boli čerpané z odbornej literatúry, časopisov, článkov, platných právnych predpisov MPSVaR SR.

1 VÝZNAM RODINY V ŽIVOTE DIEŤAŤA

1.1 Rodina a dieťa

Každé dieťa z dôvodu svojej duševnej a fyzickej nezrelosti potrebuje osobitné záruky, starostlivosť i právnu ochranu. Na tomto základe vznikla Deklarácia práv dieťaťa dňa 20. novembra 1959 vyhlásením Valného zhromaždenia. Podľa nej má každé dieťa požívať všetky práva zakotvené v deklarácii.

Dieťa potrebuje na harmonický rozvoj lásku a porozumenie. Má vyrastať v rodine a pod zodpovednosťou rodičov. Nesmie byť odlúčené od svojej matky /výnimočné prípady/. (Deklarácia práv dieťaťa).

Rodina a dieťa sú úzko späté. Hlavnou myšlienkou zakladania manželstva a rodiny je príchod dieťaťa a jeho výchova, aby z neho vyrástol plnohodnotný človek pre spoločnosť. Dieťa sa v rodine učí rešpektu a úcte k rodičom samotným, neskôr k iným ľuďom, s ktorými prichádza do styku.

Centrum rodinného života je matka. Úloha matky sa preto musí zdôrazňovať a rešpektovať. V rodinnom prostredí si dieťa začína uvedomovať svoju dôstojnosť. Tu si dieťa taktiež svoje rolu a miesto v spoločnosti. Získava i sebavedomie. Dieťa si v rodine utvára a testuje získané návyky, ktoré sú potrebné preň samotné, neskôr i pre spoločnosť.

Rodina, vzťahy a spôsob výchovy v nej sú základom pre dospelosť dieťaťa, z ktorého vychádza, keď si zakladá svoju rodinu. Je i školou, v ktorej sa každý jej člen učí ako byť dobrým človekom. Spoločnosť je rodina a naopak, rodina udržuje a stmeluje spoločnosť, umožňuje jej prežitie a život pre ďalšie generácie. V rodine dieťa prechádza rôznymi formami výchovy a stykmi. Tu rozvíja svoju osobnosť, individualitu, rozumové schopnosti, neustále rozširuje okruh stykov najprv v rámci rodiny neskôr i mimo nej.

Dieťa nadväzuje širšie spoločenské styky prostredníctvom rodiny. Najmä v období predškolského veku. Mimoriadnu podporu zo strany svojej rodiny dieťa potrebuje cítiť v období dospievania, v ktorom si formuje svoj vlastný vnútorný i vonkajší život. Najdôležitejšou úlohou rodiny napokon je zasvecovať mládež do problémov s ktorými sa bude stretávať.

Úloha rodiny ako prostredia výchovy dieťaťa sa neobmedzuje iba na prvé roky, trvá po dosiahnutie osamostatnenia sa od rodiny.

Ako sme spomenuli v úvode „rodina je základnou jednotkou spoločnosti. Preto je predmetom ochrany viacerých právnych predpisov štátu a medzinárodných dohovorov – paktov, ako napr. hovorí článok 23 medzinárodného dohovoru o občianskych a politických právach človeka.

Tento pakt potvrdil dôležitosť a zdôraznil, že práve rodina utvára a sprostredkúva komunitu života ľudstva. Rodina upevňuje demokraciu štátu tým, že formuje slobodného a zodpovedného občana pre štát.

Ako sociálnu skupinu ju poznala a pozná každá doba. Rodina je prostredie, s ktorým sme najviac spätí. Ovplyvňuje nás, i my ovplyvňujeme ju. Rodina vytvára svoje kultúrne prostredie, ktoré formuje dieťa. Základ moderného chápania rodiny ako takej založil E. Durkeim, pokladajúci rodinu za sociálnu inštitúciu. Pochádza od neho pojem „manželská rodina“. Je najdôležitejšou sociálnou skupinou založenou na manželstve a vzťahu rodičia a dieťa.

Rodina je i spoločenskou jednotkou ako je spomenuté vyššie. Presnejšie túto úlohu možno vymedziť podľa týchto znakov:

- je prvá skupina, ktorej členom sa človek stáva hneď po príchode na svet,
- záleží jej na tom, aby správne plnila úlohy v oblasti socializácie svojich členov,
- rodina odovzdáva kultúrne dedičstvo ďalším generáciám,
- realizuje spoločenskú kontrolu nad svojimi členmi,
- zaisťuje rovnováhu medzi emocionálnymi potrebami svojich členov.

V prípade , že dieťa je nechcené, alebo sa oň nemôžu postarať rodičia a prichádza k zanedbávaniu rodičovských povinností, alebo dieťa je priamo ohrozené na živote, vtedy úlohu postarať sa preberá štát. Formy náhradnej starostlivosti a ich podpora prostredníctvom štátnej sociálnej podpory sú definované v platnej právne legislatíve / zákon o rodine, zákon o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa, zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele /.

„Fakt, že sme vychovávaní v rodinách nás povzbudzuje v tom, že si zakladáme vlastné. Naši rodičia sú našimi vzormi. Oni sa brali, my sa berieme. Oni mali deti, aj my ich máme“ (Knox, 1988, s. 718).

1.2 Formy náhradnej starostlivosti

Zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča definujeme podľa zákona o rodine Z.z 305/2005 (§ 48, §50 až 52).

Najpoužívanejšie a najznámejšie sú tieto formy:

Pestúnska starostlivosť

Ak rodičia nemôžu dieťaťku zabezpečiť riadnu starostlivosť, a ak je potreba v jeho záujme, môže súd rozhodnúť o jeho zverení do pestúnskej starostlivosti osoby, ktorá má záujem o jeho výchovu, a má tiež záujem stať sa pestúnom.

Týmto môže byť fyzická osoba s trvalým pobytom na území SR, má spôsobilosť na právne úkony, taktiež predpoklady na výkon úlohy pestúna, je v zozname žiadateľov, zaručuje, že bude pestúnsku starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Dieťa možno zveriť do spoločnej pestúnskej starostlivosti aj manželom. Pri jeho zverení je, ale potrebný písomný súhlas druhého manžela. Jeho podpis – súhlas nie je potrebný, nežijú v spoločnej domácnosti, alebo ak nie je spôsobilý na právne úkony.

Súd v rozhodnutí vymedzí rozsah práv a povinností pestúna k zverenému dieťaťu. Ak nad dieťaťom nie je ústavná starostlivosť možno takéto dieťaťko zveriť pestúnom iba so súhlasom biologických rodičov.

Pestún je povinný poskytovať dieťaťku starostlivosť v rovnakom rozsahu ako ju vykonávajú rodičia. Právo zastupovať dieťa a spravovať jeho majetok má iba v bežných veciach. Ak má pestún predpoklad, že rozhodnutie zákonného zástupcu nie je v súlade s potrebami dieťaťa, môže podať podnet na preskúmanie tohto rozhodnutia súdom.

Dieťaťko, ktoré žije v spoločnej domácnosti s pestúnom je povinné podieľať sa pomocou, ak má svoj vlastný príjem, tak i čiastkou z tohto príjmu na spoločných potrebách rodiny.

Počas výkonu takejto starostlivosti rodičia vykonávajú svoje rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu iba v rozsahu, v akom nepatria pestúnovi. Rodičia majú právo sa stýkať s dieťaťom, ktoré je zverené do pestúnskej starostlivosti. Ak sa rodičia nedohodnú s pestúnom o výkone práva, rozhodne súd.

Súd rovnako v rozhodnutí o zverení dieťaťa určí vyživovaciu povinnosť rodičom a zároveň im uloží povinnosť, aby toto výživné poukazovali orgánu sociálnoprávnej ochrany detí.

Pestúnska starostlivosť zaniká plnoletosťou dieťaťa, smrťou maloletého, smrťou pestúna, ak sa dieťa umiestni do ochranej výchovy alebo nastúpi do výkonu trestu, rozhodnutím súdu o zrušení pestúnskej starostlivosti, rozvodom manželov, ktorým dieťa bolo zvolené do tejto starostlivosti.

Ak pestún a maloleté dieťa zverené do pestúnskej starostlivosti súhlasia, môže súd z vážnych a dôležitých dôvodov túto starostlivosť predĺžiť. Ak zanikne starostlivosť a rodičia naďalej nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť starostlivosť, súd rozhoduje o ďalšej starostlivosti, ak zistí súd predpoklady na osvojenie, začne konanie o osvojení aj bez návrhu.

Osvojenie (adopcia)

Ak je to v prospech maloletého dieťaťa, osvojiteľ musí byť spôsobilý na právne úkony, morálny a zdravotný stav, primeraný vek, aj manželia, zákonný zástupca, alebo opatrovník musí dať súhlas na osvojenie, medzi osvojencom a osvojiteľom nesmie byť blízky príbuzenský vzťah

Môžeme osvojiť len dieťa maloleté a to vtedy, ak biologický rodičia neprejavujú záujem o dieťa najmenej 6 mesiacov, ak dajú súhlas na osvojenie, tento súhlas nemusí byť vtedy, ak dali vopred, súhlas maloletého, splnená adopčná doba (3 mesiace sa dieťa zdržiava v rodine, kde sa má osvojiť)

- *zrušiteľne* - také kde na matrike je v kolónke biologický rodič uvedený biologický, môže sa zrušiť, ak sú dôležité dôvody, a to hlavne ak nie je dobrý vzťah medzi osvojencom a osvojiteľom a plnoletosťou osvojenca, vznikajú nové vzťahy medzi biologickými rodičmi a príbuznými
- *nezrušiteľné* – vtedy ak je v kolónke biologický rodič osvojiteľ
- právne následky – zanikajú vzťahy medzi pôvodnou rodinou, vzniká vzťah medzi rodičmi a deťmi, vznikajú príbuzenské vzťahy medzi novými rodičmi, vznikajú povinnosti a práva rodičov ako u biologických rodičov

Poručníctvo a opatrovníctvo

Podľa § 56 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine, ak obaja rodičia maloletého dieťaťa zomreli, boli pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, bol pozastavený výkon ich rodičovských práv a povinností alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, súd ustanoví maloletému dieťaťu poručníka, ktorý bude zabezpečovať jeho výchovu, zastupovať ho a spravovať jeho majetok.

Poručník nie je povinný osobne sa starať o maloleté dieťa. Ak sa poručník o maloleté dieťa osobne stará, má nárok na príspevky podľa osobitného predpisu.

Ak sa poručník o dieťa osobne nestará, dohliada na rozsah a spôsob starostlivosti, ktorá sa dieťaťu poskytuje. Ak sú rodičia maloletého dieťaťa nažive a ak to nie je v rozpore so záujmom maloletého dieťaťa, súd ustanoví za poručníka predovšetkým toho, koho navrhli rodičia, ktorých výkon rodičovských práv a povinností bol pozastavený. Ak niet takej osoby, súd ustanoví za poručníka niekoho z príbuzných alebo blízkych osôb maloletého dieťaťa alebo jeho rodiny alebo inú fyzickú osobu. Za poručníka maloletého dieťaťa možno ustanoviť aj manželov.

Ak nebolo možné ustanoviť za poručníka žiadnu fyzickú osobu, súd ustanoví za poručníka obec a v prípadoch maloletých detí bez sprievodu orgán sociálnoprávnej ochrany podľa osobitného predpisu.

Náhradná osobná starostlivosť

Podľa § 49 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine „, Ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, súd môže zveriť maloleté dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti. Osobou, ktorej možno maloleté dieťa takto zveriť, sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaručuje, že bude náhradnú osobnú starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa..Pri zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti uprednostní súd predovšetkým príbuzného maloletého dieťaťa, ak spĺňa ustanovené predpoklady.V rozhodnutí súd vymedzí osobe, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, jej rozsah práv a povinností k maloletému dieťaťu.

Osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, je povinná vykonávať osobnú starostlivosť o maloleté dieťa v rovnakom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia. Právo zastupovať maloleté dieťa a spravovať jeho majetok má iba v bežných veciach. Ak táto osoba predpokladá, že rozhodnutie zákonného zástupcu maloletého dieťaťa v podstatných veciach nie je v súlade so záujmom maloletého dieťaťa, môže sa domáhať, aby tento súlad pri konkrétnom rozhodnutí zákonného zástupcu preskúmal súd „,

Ústavná starostlivosť

Táto sa dieťaťu nariaďuje, ak nie je možné dieťa zveriť do náhradnej starostlivosti. Súd ju nariadi iba vtedy, ak je vážne ohrozená alebo narušená jeho výchova. Iné opatrenia, ktoré sa uskutočnili pred jej nariadením nevedli k náprave, rodičia majú vážny dôvod, že sa sami nemôžu o dieťaťko postarať a nemožno ho zveriť do inej formy starostlivosti.

Ak súd nerozhodol inak, rodičia maloletého sú naďalej jeho zákonnými zástupcami a spravujú jeho majetok.

Taktiež môže nariadiť ústavnú starostlivosť aj vo výnimočných prípadoch, ak jej nepredchádzali iné výchovné opatrenia. Výnimočnosť, sa ale musí preukázať.

V rozhodnutí o nariadení ústavnej starostlivosti sa musí presne vymedziť a označiť zariadenie, do ktorého sa dieťa umiestňuje. Pri tomto rozhodnutí sa prihliada na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby a ich zachovanie.

Ústavná starostlivosť sa môže predĺžiť o jeden rok po dovŕšení plnoletosti z vážnych a dôležitých dôvodov.

Súd sleduje sústavne spôsob výkonu ústavnej starostlivosti, dvakrát do roka hodnotí jej účinnosť. Ak nariadil túto starostlivosť najmä zo strany rodičov maloletého dieťaťa, ktorí sa oň nemohli starať z vážnych dôvodov, v rozhodnutí určí i primeranú lehotu na nápravu rodinných a sociálnych pomerov, aby sa dieťaťko mohlo k nim vrátiť. Ak sa tak nestane, súd pristúpi ku konaniu o náhradnej starostlivosti aj bez návrhu.

Ústavnú starostlivosť súd zruší, ak dieťa možno zveriť do inej formy starostlivosti alebo ak zanikli dôvody pre ktoré bola nariadená.

My sa chceme zamerať na novú formu starostlivosti o dieťa. Ide o profesionálne rodičovstvo.

Pozícia profesionálneho rodičovstva bola vytvorená so zámerom zníženia traumy dieťaťa po vyňatí z biologickej rodiny.

2 PROFESIONÁLNA RODINA

Podľa Šípošovej (In: Longauer, Selická, Vanková, 2006, s.45) „profesionálna náhradná rodina poskytuje starostlivosť dieťaťu s nariadenou ústavnou výchovou vo vlastnom rodinnom prostredí, mimo detského domova. Profesionálna náhradná rodina môže poskytovať starostlivosť aj maloletej matke s nariadenou ústavnou výchovou a jej dieťaťu. Pri organizovaní tejto starostlivosti o deti vznikla potreba kvalifikovanejšieho posudzovania a prípravy občanov vhodných vykonávať profesionálnu náhradnú starostlivosť.“

Téma profesionálnej rodiny na základe spoločenského záujmu a súčasného transformujúceho sa procesu detských domovov je témou aktuálnou, so zameraním na širšie súvislosti a vysvetlenie profesionálneho rodičovstva ako formy ústavnej starostlivosti.

Prvú zmienku o zriaďovaní profesionálnych rodín môžeme nájsť v zákone 279/1993, ktorého snahou bolo priblíženie starostlivosti o deti v zariadeniach, viac rodinnému modelu, pretože internátny model je najmenej vyhovujúci pre zdravý vývin dieťaťa. Neskôr problematiku profesionálnych rodín upravoval zákon 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy. Detské domovy patrili pod dohľad rezortu školstva. Od 1. 1. 1997 prešli pod rezort Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Profesionálne rodiny boli od 1. 7. 1998 zakotvené do zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci. Až do roku 2005. V tomto roku vstúpil do platnosti nový zákon č.305/2005 Z.z o sociálno právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, ktorý profesionálnu rodinu upravuje.

Do profesionálnej rodiny dieťa vstupuje ak rodičia nezabezpečujú, alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa a nie je možné dieťa zveriť do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča podľa osobitného predpisu (305/2005). Niektoré z ustanovení zákona sú upresnené vyhláškou 643/2008 z 18. decembra. Ňou sa upravuje počet detí v takejto rodine, evidencia výdavkov, vybavenie dieťaťa a ďalšie jeho vybavenie.

2.1 Charakteristika profesionálnej rodiny

Profesionálna náhradná starostlivosť – nový pojem profesionálna rodina v súčasnosti je špeciálna forma starostlivosti zabezpečujúcej rodinný typ života pre dieťa. Dáva dieťaťu, ktoré má nariadenú ústavnú starostlivosť možnosť dostať sa do prostredia rodiny. Jej poslaním je poskytnúť prechodnú starostlivosť dieťaťu, ktoré je umiestnené v detskom domove. Takáto rodina vykonáva tiež ústavnú starostlivosť, prechodné a výchovné opatrenia ako detský domov. Poskytuje starostlivosť dieťaťu vyňatého z prirodzeného prostredia vlastnej rodiny, na prechodný čas pokiaľ sa neupraví vzťahy a pomery na základe ktorých sa dieťa ocitlo v detskom domove alebo u profesionálneho rodiča.

Je organizačnou zložkou, súčasťou zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, v ktorom sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately . Týmito zariadeniami sú detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu a krízové stredisko.

V detskom domove sa starostlivosť o dieťa poskytuje v domácom prostredí zamestnanca detského domova, v rodinnom dome alebo v byte poskytované detským domovom alebo v byte, ktorý je vlastníkom profesionálny rodič.

Podľa § 53 odsek 2 a 3 Z. z. 305/2005 je detský domov „povinný utvárať podmienky v detskom domove tak, aby každé dieťa do troch rokov veku, ktoré sa prijíma do detského domova, bolo najneskôr po diagnostike zaradené do profesionálnej rodiny; to neplatí v prípade dieťaťa, ktorého zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine podľa § 53 ods. 4 písm. c), alebo ak je to v záujme dieťaťa z dôvodu zachovania súrodeneckých väzieb. Potreba osobitnej starostlivosti v špecializovanej samostatnej skupine sa preukazuje posudkom podľa osobitného predpisu.

Ak sa dieťa premiestňuje do profesionálnej rodiny detského domova alebo z iného zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, detský domov utvára podmienky na zoznámenie dieťaťa s profesionálnym rodičom a na uľahčenie nadviazania výchovného vzťahu medzi dieťaťom a profesionálnym rodičom.“

V krízovom stredisku sa môže predbežné opatrenie vykonávať v PR. PR poskytuje starostlivosť dieťaťu vo svojom vlastnom prirodzenom rodinnom prostredí.

V profesionálnej rodine zabezpečujú starostlivosť o deti manželia, ktorí sú zamestnanci zariadenia. Ak starostlivosť zabezpečuje jeden zamestnanec, na manžela tohto

zamestnanca sa vzťahujú podmienky podľa § 39 odsek.4 a § 53 odsek 11 písm.b/ z. 305/2005 Z.z.

Profesionálny rodič - jedinec alebo manželský pár, je zamestnancom detského domova a všetky podmienky pracovnoprávneho vzťahu sú dohodnuté v zmysle zákonníka práce v pracovnej zmluve, ktorú uzatvára so zamestnancom riaditeľ detského domova.

Profesionálni rodičia sú tiež spoluzakladateľmi novej formy starostlivosti o deti v detských domovoch. Ich postavenie v súčasnosti je zložitú. Profesionálne rodičovstvo sa rozbiehalo veľmi pomaly.

Prvé takéto rodiny vznikali v roku 1995 a boli priekupníkmi novej formy výkonu ústavnej výchovy.

Treba povedať, že práve profesionálne rodiny spolu s inými pracovníkmi, ktorí vstupujú do procesu zavádzania tejto formy starostlivosti hľadajú riešenia pre mnohé situácie, ktoré vznikajú pri výkone profesie profesionálneho rodiča, s ktorými sa v praxi stretávajú. Profesia „profesionálny rodič“ vyžaduje osobné nasadenie pracovníka na úplne rovine ako iný zamestnanec detského domova. Príchod do rodiny takého rodiča silno ovplyvňuje systém fungovania.

Hlavné výhody PNS vidí Kasanová (2008,s.286) v týchto základných bodoch:

- profesionálna rodina lepšie zohľadňuje napĺňanie potrieb dieťaťa.
- prechod detí do dospelosti je prirodzenejší a predpokladá sa, že niektoré rodiny požiadajú o inú formu starostlivosti, napr. pestúnstvo.
- možno tu umiestniť aj viacpočetné skupiny súrodencov. K tomuto bodu Mikloško (2008) dodáva, že medzi súrodencami, ktorí žijú v rozdielnych detských domovoch boli zistené zhoršené vzťahy. Preto je dôležité, pokiaľ to dovoľia okolnosti neboli súrodenci delení do rôznych detských domovov a bolo im umožnené aj po rozpade spoločnej biologickej rodiny vyrastať spolu. Prechod detí zo samostatnej skupiny detského domova do profesionálnej náhradnej rodiny je časovo menej náročný, realizovateľný bez súdneho rozhodnutia a bez súhlasu biologických rodičov.

Význam profesionálnej rodiny :

- profesionálna rodina, profesionálny rodič má najväčší význam v tom, že umožňuje dieťaťu stálosť osoby, prípadne manželov, ktorí dieťaťu zabezpečujú celodennú starostlivosť. Táto forma náhradnej starostlivosti zohľadňuje

napĺňanie individuálnych potrieb dieťaťa a najviac sa približuje modelu rodinnej výchovy.

- dieťa v profesionálnej rodine má možnosť vyrastať v rodinnom prostredí, čo je z hľadiska jeho vývinu veľmi dôležité pre budovanie vzťahov a väzieb.
- dieťa v profesionálnej rodine vyrastá v prostredí s dostatočnými podnetmi pre jeho vývin.
- dieťa získava v profesionálnej rodine prirodzeným spôsobom vzory rodinných rol.
- v profesionálnej rodine je možné umiestniť aj viacpočetné skupiny súrodencov.

2.2 Vyhľadávanie profesionálnych rodičov

Profesionálna rodina má pre deti obrovský význam v tom, že im umožňuje vyrastať v rodinnom prostredí a sledovať prirodzené vzory rodinných rolí a poskytuje deťom väčší priestor pre individuálny rozvoj.

Vyhľadávanie profesionálnych rodičov je obtiažne, pretože nie je ešte rozvinutá táto forma zamestnania. Podľa nás by bolo vhodné propagovať tento druh zamestnania a viacej o ako takom rozprávať.

Forma poskytovania informácií o náhradnej rodinnej starostlivosti, môže byť prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, obcí, vyššieho územného celku, akreditovaných subjektov, ktorí vykonávajú prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť s cieľom zmeny postoja ľudí k opustením deťom:

- formou pravidelnej komunikácie s verejnosťou s akcentom na posilnenie rodinných foriem starostlivosti o opustené deti – teda pestúnskej starostlivosti, náhradnej osobnej starostlivosti, osvojenia a iné formy na úkor detských domovov za účelom zvýšenia počtu záujemcov o náhradné rodičovstvo
- formou poskytnutia konkrétnej pomoci ľuďom, ktorí sa rozhodnú pomôcť opusteným deťom a vziať si ich do rodiny – jedná sa o aktivity zamerané na rozvoj vzdelávania, zvyšovania odborných zručností a kvality práce (Hejdiš M., Kozoň A., Paľun M. a kol. 2011)

"V dnešných časoch, keď je finančná a hospodárska kríza, môže byť profesionálne rodičovstvo výzvou pre tých, ktorí sú nezamestnaní, sú v evidencii úradu práce a rozmýšľajú, ako ďalej. Je to krásna a humánna myšlienka, na druhej strane ide o

zodpovednú prácu," (<http://spisskanovaves.korzar.sme.sk/c/4869998/domov-u-rodicov-z-povolania-naslo-19-deti.html#ixzz1qnU9UOyU>)

2.3 Význam profesionálneho rodičovstva pre dieťa s nariadenou ústavnou starostlivosťou

Hlavným poslaním profesionálneho rodiča je naplniť jednu zo základných vitálnych potrieb dieťaťa, a to potrebou blízkej osoby, s ktorou si dieťa vytvorí vzájomné puto – láskyplný vzťah. Tento vzťah má byť vzájomný, nie jednostranný, vzájomné puto, ktoré priaznivo ovplyvní jeho fyzický a psychický vývin a ktoré sa stane prototypom pre utváranie citových väzieb a sociálnych vzťahov dieťaťa v jeho ďalšom živote.

Zážitok citovej väzby dieťaťa už v jeho rannom detstve života získaný v „rodinnom hniezde“, v „teple domova“ profesionálneho rodiča je pre neho existenčne dôležitý aj napriek jeho dočasnosti pobytu v profesionálnej rodine .

Profesionálny rodič musí byť pripravený na to, že dieťa, ktoré mu bude zverené do starostlivosti zažilo dačo bolestivé – traumy z opustenia, zanedbávanie, týranie, či zneužívanie. Vychovávať dieťa znamená predovšetkým prijať ho so všetkými jeho zvláštnosťami detského poznania. Výchova je záležitosť srdca a trpezlivosti. (Prekop 2001, s. 16, 19)

Rola profesionálneho rodiča je spojením roly rodiča a roly profesionála – vychovávateľa.

Hlavnými úlohami profesionálneho rodiča sú :

- naplňovať psychické, fyzické aj sociálne potreby dieťaťa
- plniť si povinnosti , ktoré mu vyplývajú z pracovnoprávneho vzťahu s detským domovom, ktorého je zamestnancom

Profesionálna rodina, profesionálny rodič má najväčší význam v tom, že umožňuje dieťaťu stálosť osoby, prípadne manželov, ktorí dieťaťu zabezpečujú celodennú starostlivosť. Táto forma náhradnej starostlivosti zohľadňuje napĺňanie individuálnych potrieb dieťaťa a najviac sa približuje modelu rodinnej výchovy

(www.dedhrinova.eu.sk/_dokumenty_nrs/professionalna_rodina.pdf).

2.4 Vzťah profesionálneho rodiča a dieťaťa

Snaha o vyvážené spájanie roly rodiča a roly profesionála – vychovávateľa je súčasťou obsahu prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti.

Úlohy profesionálneho rodiča sú náročné avšak nanajvyš humánne :

a/ bezpodmienečne prijať dieťa do svojej rodiny

b/ hojiť či zmierniť dopady traumy z opustenia

c/ re-saturovať jeho zanedbané vývinové potreby

d/ pomôcť dieťaťu prepracovať negatívne zážitky a posilniť jeho sebaúctu a nádej do budúcnosti

Vzťah profí rodičov a ich detí je veľmi dôležitý. Vytvorí sa vzájomné puto. Putom pritom rozumieme láskyplný vzťah medzi jednotlivcami, ktoré pretrváva v priestore a čase a slúži k ich emociálnemu spojeniu (Fahlber, 1991).

Niekedy sa stáva, že si deti s rodičmi nerozumejú a stráca sa tam medzi nimi komunikácia, ktorá je pri výchove veľmi dôležitá. Rodičia sa by sa mali snažiť o vytvorenie dôverného puta medzi nimi a takisto ak majú svoje biologické deti, je dôležité aby tam nevznikla rivalita a pocit ohrozenia.

Práve tu, je dôležitá spolupráca s detským domovom, z ktorého dieťa prišlo, aby rodič pochopil a vedel sa vžiť do prežívania dieťaťa v novom prostredí. V niektorých prípadoch je potrebná taktiež odborná pomoc, s odborníkmi a orgánmi ochrany detí a sociálnej kurately, ktorí sa snažia danú problematiku vyriešiť a pomôcť tým dieťaťu ako aj náhradnej rodine.

Na začiatku všetkého môže byť otázka: "Čo môžem urobiť pre dieťa z detského domova?"

Ako však môžeme pomôcť deťom, keď nevieme a nechápeme čo potrebujú?

Potrebné je, sa najskôr naučiť naplňovať potreby detí z detských domovov - ich fyzické, mentálne, vzdelávacie, spoločenské, psychologické a duchovné potreby. Tiež niektorí z nás potrebujú poznať život detí v detských domovoch a to ako toto obdobie ovplyvňuje život a osobnosť dieťaťa. Niektorí potrebujú oživiť svoje predstavy o pomoci a svojich schopnostiach, túžbach a snoch.

Ak niekto uvažuje o tom, že sa stane náhradným rodičom pre opustené deti, po reálnejšom zhodnotení tejto predstavy môže byť jeho prvá reakcia taká, že sa cíti na túto úlohu

nevhodný. "Môžem to urobiť ja?" "Nemám na to cvik, mám málo skúseností alebo aj žiadne." "Naozaj to dokážem, naozaj to môžem dokázať aj ja?"

Musíme si uvedomiť a pochopiť, že keď dávame deťom domov a vzťahy na celý život, tak nás to musí niečo stáť aj pred tým, ako k nám vôbec deti prídu. Potom, keď sme už spolu, potrebujeme ďalej rozvíjať schopnosti a zručnosti.

Po tom, ako porozumie budúci náhradný rodič potrebe detí žiť v rodine, by malo nasledovať „vykročenie“. Nesmie zostať len sedieť, snívať, rozmýšľať a spriadať plány. Musí začať niečo robiť! Musí sa rozhýbať! „Vykročenie“ znamená podľa slovníka - krok vpred s určitým prvkom rizika, znamená to konať, pohybovať sa a to často zahŕňa aj stopy nervozity pri vykročení na neznámu pôdu ... a náhradné rodičovstvo je často neznáma pôda.

Dôležité je, aby rodič vedel pomôcť : prekonávať smútok dieťaťa, posilňovať jeho sebavedomie, stanoviť si pravidlá vo výchove, spolupracovať s biologickou rodinou dieťaťa, plánovať s dieťaťom jeho budúcnosť, pracovať v tíme, rozpoznať a naplňať potreby dieťaťa.

Cieľom profesionálnej výchovy nie je vytvoriť dlhodobý vzťah s dieťaťom, ale jeho návrat do biologickkej rodiny alebo zverenie do právne záväznejšej formy náhradnej starostlivosti akou sú pestúnska starostlivosť a osvojenie (Búšová, 2008). Dieťa tu nie je natrvalo, ale len do doby, pokiaľ sa neupravia podmienky v biologickkej rodine, prípadne sa dieťaťu nenájde náhradná rodina (Hudecová, Belková, 2008).

3 PODMIENKY VÝKONU PROFESIONÁLNEHO RODIČOVSTVA

Podmienky výkonu profesionálneho rodičovstva sú definované v zákone č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

V jednej profesionálnej rodine sa poskytuje starostlivosť najmenej jednému a najviac trom deťom a iným plnoletým do 25 rokov veku, ktoré sú občanmi Slovenskej republiky, ak sa starostlivosť zabezpečuje jedným zamestnancom detského domova.

V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť, opatrenie a výchovné opatrenie:

- v profesionálnej rodine, ktorá vykonáva ústavnú starostlivosť, predbežné alebo výchovné opatrenie dome, byte ktorý je vymedzenou časťou detského domova alebo vo vlastnom dome alebo vo vlastnom byte pre určený počet detí, suma poskytnutá detským domovom na úhradu výdavkov na dieťa alebo mladého dospelého v profesionálnej rodine najviac trojnásobok životného minima.
- v samostatných diagnostických skupinách.

Vykonávanie ústavnej starostlivosti, predbežného a výchovného opatrenia v profesionálnej rodine má prednosť pred ich výkonom v inštitucionalizovanom systéme starostlivosti – čiže v detských domovoch.

Ústavná starostlivosť, predbežné a výchovné opatrenie sa vykonávajú podľa § 52 ods. 1 písm. a) pre dieťa:

- a) bolo odňaté zo starostlivosti rodičov na prechodný čas potrebný na úpravu pomerov dieťaťa,
- b) vyžaduje na základe výsledkov diagnostiky liečebno-výchovnú starostlivosť alebo je ŤZP občan,
- c) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov diagnostiky z dôvodu porúch správania,
- d) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov diagnostiky z dôvodu, že je drogový alebo inak závislý,
- e) vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov diagnostiky z dôvodu, že bolo týrané, pohlavne zneužívané, alebo bol na ňom spáchaný trestný čin ohrozujúci jeho priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin.

Mladý dospelý môže po dosiahnutí plnoletosti alebo skončení ústavnej starostlivosti v profesionálnej rodine, ak o to požiada, a ak je to vhodné a účelné.

Určený počet detí v profesionálnej rodine možno prekročiť len so súhlasom zriaďovateľa a v odôvodnených prípadoch.

Profesionálni rodičia sú zamestnancami detského domova a takisto sa aktívne zúčastňujú na pracovných poradách v detskom domove, aktívne spolupracujú s vedením detského domova a odborným tímom / sociálni pracovníci, vychovávatelia, psychológovia /.

Ak sa starostlivosť zabezpečuje manželským párom, ktorí sú zamestnancami detského domova, tak v jednej profesionálnej rodine sa poskytuje starostlivosť najmenej dvom deťom a najviac šiestym deťom. Vo výnimočných prípadoch sa môže dať jedno dieťa do rodiny.

Tak ako aj v iných prípadoch zamestnávania, detský domov musí v rámci svojej organizačnej štruktúry disponovať voľným miestom pre profesionálneho rodiča a z radov záujemcov o profesionálne rodičovstvo si vyberá najvhodnejšieho kandidáta ako zamestnanca – profesionálneho rodiča.

Pracovný pomer sa uzatvára podľa Zákonníka práce. Keďže ide o pracovnoprávny vzťah detský domov – profesionálny rodič, medzi profesionálnym rodičom a dieťaťom nevzniká právny vzťah. Je tu teda potrebné zdôrazniť, že starostlivosť o dieťa v profesionálnej rodine nie je ďalšou formou náhradnej rodinnej starostlivosti, akou je napr.

Pestúnska starostlivosť. Je to spôsob zabezpečenia individuálnej starostlivosti o dieťa s nariadenou ústavnou starostlivosťou.

3.1 Problematika profesionálneho rodičovstva ako formy ústavnej starostlivosti

Detský domov je prostredie utvorené a usporiadané na účely výkonu rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia. Toto zariadenie dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie.

Ak skončí ústavná starostlivosť dieťaťu po dovŕšení plnoletosti, môže mladý dospelý požiadať detský domov o predĺženie a poskytovanie ústavnej starostlivosti, až do jeho osamostatnenia sa, najviac do 25 rokov veku. Osamostatnenie sa znamená zabezpečenia si bývania a schopnosť samostatne sa živiť.

Detský domov môže prijať dieťa na základe:

- právoplatného rozhodnutia súdu o uložení ochranného opatrenia
- právoplatného rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti
- predbežného opatrenia

Ak je dieťa bez riadnej starostlivosti zo strany rodičov, detský domov môže v naliehavých a dôležitých prípadoch prijať bez dokladov. Doklady je potom orgán povinný dodatočne poskytnúť.

V tomto zariadení sa dieťaťu poskytuje: nevyhnutná starostlivosť (bývanie, stavovanie, zaopatrenie) výchova, liečebná a výchovná starostlivosť, špeciálna starostlivosť zameraná na odstránenie alebo zmiernenie porúch psychického, osobnostného a sociálneho vývinu dieťaťa, ďalšia starostlivosť – poradenstvo, starostlivosť rodinám, z ktorých boli deti vyňaté pre ich zlyhanie vo výchove a starostlivosti, záujmová činnosť, rekreačná činnosť, kultúrna činnosť, osobné vybavenie, ak dieťa nemá osobné vybavenie a ak sa tomuto dieťaťu poskytuje celoročná starostlivosť (Longauer, Selická, Vaňková, str. 43).

Detský domov taktiež vypracuje individuálny plán rozvoja, ktorého súčasťou je plán výchovnej, sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou vypracovaný v spolupráci s orgánmi samosprávy, alebo s orgánmi sociálnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ak je dieťa zverené do detského domova ťažko zdravotne postihnuté k plánu rozvoja je potrebné vypracovať program rehabilitačnej činnosti, ktorého účelom a cieľom je aktivizovať vnútorné schopnosti dieťaťa na prekonanie dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.

Mikloško (2008, s. 50) dodáva: Ak je nariadená ústavná starostlivosť, určený úrad v spolupráci s obcou, detským domovom alebo akreditovaným subjektom sú povinný vypracovať individuálny plán výchovnej činnosti s dieťaťom a rodinou. Zákon zaväzuje obec poskytovaním príspevku na dopravu rodiča za dieťaťom do detského domova a na vyčlenenie prostriedkov, ktoré sa použijú na sanáciu rodiny prvý rok alebo vytvorenie podmienok pre náhradnú rodinnú starostlivosť. Výkon ústavnej starostlivosti sa realizuje v profesionálnych rodinách alebo v diagnostických, samostatných alebo špecializovaných skupinách, pričom výkon ústavnej výchovy v profesionálnych rodinách má prednosť pred inými formami. S klasickým internátnym modelom ústavnej výchovy zákon už nepočíta.“
Detské domovy prešli mnohými zmenami a to transformáciou výchovných podmienok, priestorových podmienok, hospodárskych podmienok a individuálnych podmienok.

Tieto zmeny bolo potrebné podľa Kasanovej (2008, s. 283) v troch etapách:

1. Skvalitnenie terénnej práce s rodinnou

- osobitná ochrana detí, uspokojenie potrieb detí, ktorým je potrebné zabezpečiť takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre ich blaho a ktorá rešpektuje ich najlepší záujem.

2. Prehĺbenie využívania rôznych foriem NRS

- zabezpečenie rovnocenného náhradného prostredia deťom, ak nie sú vychovávané v prirodzenej rodine, ktorá by mala prevládať nad ústavnou výchovou,

- vytvorenie priestoru pre špecializované poradenstvo a odbornú prípravu náhradných a profesionálnych náhradných rodičov prostredníctvom špeciálnych výcvikových programov (napríklad PRIDE).

3. Transformácia detských domovov

- cieľom transformácie je, aby sa detské domovy stali pre deti „prestupnou stanicou“, kým sa nepodarí pôvodnú rodinu sanovať, resp. zabezpečiť náhradnú rodinu. Charakter starostlivosti v detských domovoch postaviť na profesionálnych náhradných rodinách a samostatných skupinách. Profesionálna rodina poskytuje takú istú starostlivosť ako pôvodná rodina dieťaťa mimo detského domova. Samostatná skupina umožňuje poskytovanie starostlivosti a výchovu blízku rodinnému prostrediu najmä zmenou výchovného systému, samostatným stravovaním a s hospodárením s vyčleneným rozpočtom.

Podľa ročných výkazov / štatistík V05 MPSVaR SR o poskytovaní starostlivosti a výchovy detí v detskom domove a v detskom domove pre maloletých bez sprievodu, za roky 2000 až 2010, sa počet umiestnených detí v DeD znižuje a naopak počet detí umiestnených v profesionálnych rodinách zvyšuje - Príloha A

3.2 Pracovnoprávne usporiadanie profesionálneho rodičovstva

Zamestnávateľ – detský domov môže v prípade potreby vyplývajúcej zo špecifického druhu práce alebo miesta výkonu práce uzatvoriť pracovný pomer so zamestnancom – profesionálnym rodičom, ktorý bude prácu vykonávať doma alebo na inom dohodnutom mieste. Takéhoto zamestnanca nazýva zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce domáckym zamestnancom.

Je organizačnou zložkou, súčasťou detského domova, v ktorej sa starostlivosť o dieťa poskytuje v domácom prostredí zamestnanca detského domova, v rodinnom dome alebo

v byte poskytované detským domovom alebo v byte, ktorý je vlastníkom profesionálny rodič

Profesionálny rodič ako zamestnanec vykonáva prácu na základe písomnej pracovnej zmluvy, ktorá musí mať všetky podstatné náležitosti, akými sú druh práce, miesto výkonu práce, deň nástupu do práce a mzdové podmienky. Okrem toho zamestnávateľ s profesionálnym rodičom môže dohodnúť aj ďalšie pracovnoprávne podmienky, napríklad skúšobnú dobu, dĺžku pracovného pomeru, súhlas zamestnanca s vysielaním na pracovné cesty, uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti, vybavenie domácnosti zamestnanca špecifickými pracovnými nástrojmi a pod.

Druh práce aj u tohto zamestnanca sa určuje stručnou charakteristikou. V náplni práce je potrebné detailne rozpracovať opis pracovného miesta, najmä:

- povinnosť vypracovávať a realizovať individuálny plán výchovnej práce s dieťaťom
- podriadenie aktivít k individuálnemu plánu sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou
- vedenie časti spisovej dokumentácie dieťaťa
- spolupráca s ostatnými zamestnancami detského domova / sociálny pracovník, psychológ, ekonóm a pod. /
- umožnenie vstupu určeným zamestnancom detského domova do domácnosti PR

Zamestnanec detského domova – profesionálneho rodiča má v zásade obdobné práva a pracovné povinnosti ako ostatní zamestnanci s výnimkou tých, ktoré sa vzťahujú na pracovný čas a výkon práce na pracovisku.

Odo dňa vzniku pracovného pomeru je zamestnávateľ povinný prideliť zamestnancovi prácu podľa pracovnej zmluvy, utvárať mu podmienky pre plnenie pracovných úloh, dodržiavať ostatné pracovné podmienky určené právnymi predpismi, kolektívnou alebo pracovnou zmluvou a platiť mu mzdu za vykonanú prácu.

Profesionálnemu rodičovi patrí plat a príspevok na úhradu výdavkov podľa Vyhlášky č. 643/2008 Z.z. MPSVR SR, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia z.305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V pracovnej zmluve sa upravujú aj špecifické práva a povinnosti profesionálneho rodiča, najmä:

- povinnosť zúčastňovať sa pracovných porád v detskom domove

- právo na ďalšie vzdelávanie, supervíziu

PR ako zamestnanec DeD si pracovný čas rozvrhuje sám, preto sa na neho nevzťahuje ustanovenie o rozvrhnutí určeného týždenného pracovného času. Takýto zamestnanec si sám určuje začiatok a koniec pracovného času, prestávky v práci, odpočinok medzi zmenami a pod. Nevzťahuje sa na neho právna úprava pružného pracovného času, nadčasovej práce, práce v sviatok a v dňoch pracovného pokoja, ani pracovná pohotovosť. Výška úhrady výdavkov v PR sa určuje na mesiac podľa veku dieťaťa alebo mladého dospelého. Úhrada výdavkov môže ísť na osobný účet PR.

Rodinný dom alebo byt, ktorý je vymedzenou súčasťou detského domova a manželia zabezpečujú starostlivosť v PR sa definuje ako služobný byt podľa osobitného predpisu.

Profesionálny rodič musí mať ukončené stredoškolské alebo vysokoškolské vzdelanie. Ukončené vysokoškolské vzdelanie sa vyžaduje vtedy, ak má záujem vykonávať ústavný dohľad v profesionálnej rodine pre dieťa, ktoré vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky.

3.3 Model profesionálneho rodiča

Rozhodnutie stať sa profesionálnym rodičom vyžaduje od záujemcu skutočne veľké presvedčenie o tom, že túto „prácu“ chce naozaj vykonávať. Je to výrazný zásah nielen do jeho života, ale aj do života jeho života, i blízkeho okolia. Rodič musí byť naozaj vnútorne presvedčený o význame svojho krku.

Pre deti z detských domovov je dôležité, aby vyrastali v rodine.

Ak dieťa nemôže mať vlastnú rodinu a ešte sme preň nenašli náhradnú rodinu, potom je riešením umiestniť ho v profesionálnej rodine. Najmä pre malé deti má táto možnosť obrovský význam. Nevyrastajú v anonymnej inštitúcii, ale v rodine, ktorá naplňa ich potrebu mať blízku osobu a umožňuje im rozvinúť zdravú osobnostnú štruktúru a v budúcnosti byť dobrým rodičom. Deti, ktoré vyrastali v detských domovoch a dojčenských ústavoch, ako ich poznáme z bývalého režimu, majú totiž často problémy byť rodičmi. Profesionálni rodičia tak nepomáhajú len tejto, ale aj ďalšej generácii,“ hovorí Jozef Mikloško.

Detské domovy sa po transformovaní stali detskými domovmi rodinného typu. Cieľom všetkých pracovníkov v domovoch je poskytnúť deťom maximum podmienok a vytváranie vzťahov, ktoré im nahradia dočasne, niekedy úplne pocit, že nemajú rodinu – stratili ju.

Model nového typu rodičovstva by mohol byť nasledujúci:

- riaditeľ/riaditeľka
- psychológ/ liečebný pedagóg i iní pedagogickí pracovníci – pomáhajúci rodinám
- sociálny pracovník – práca a styk s biologickými rodinami,
- ekonóm
- kumulujúca funkcia

Výhody profesionálnych rodín:

Život sa dieťaťu kvalitatívne zmení. Profesionálna rodina i iné formy rodinnej starostlivosti podstatne a lepšie naplňajú základné potreby detí. Deti v týchto rodinách môžu vyrastať spolu so súrodencami. Prechod detí po dosiahnutí plnoletosti bude plynulejší. Predpokladá sa, že tento prechod bude prirodzenejší. Medzi ďalšie výhody patrí zvýšenie efektívnosti pracovných miest.

Prechod detí do profesionálnych rodín zo samostatných skupín sa môže realizovať i bez súhlasu súdu alebo biologických rodičov. Pozícia profesionálneho rodiča vytvára predpoklady pre zrovnoprávnenie s inými profesiami poskytujúcimi sociálne služby z pohľadu laickej i odbornej verejnosti.

4 VÝZNAM PROFESIONÁLNEHO RODIČOVSTVA V ŽIVOTE DIEŤAŤA S NARIADENOU ÚSTAVNOU STAROSTLIVOSŤOU

4.1 Príprava profesionálneho rodiča

Príprava profesionálneho rodiča je veľmi dôležitá. Nemožno to brať na ľahkú váhu, pretože od toho sa môžu odvíjať ďalšie udalosti, či už u dieťaťa alebo rodiča ale tak isto aj u ostatných členov rodiny.

Podľa Oláha (2005) by mal sociálny pracovník brať do úvahy aké sú predstavy žiadateľov na príchod dieťaťa do rodiny, reakcie ďalších rodinných príslušníkov, spôsob výchova dieťaťa (na čo kladú rodičia najväčší dôraz pri výchove dieťaťa, ako sa správajú navzájom voči sebe, aký majú vzťah k deťom všeobecne, stretávanie sa s inými ľuďmi, vzťahy so susedmi a na pracovisku, aké majú záujmy) .

Profesionálny rodič je zamestnanec detského domova, ktorý poskytuje starostlivosť určenému počtu detí v rodinnom dome alebo v byte poskytnutom detským domovom alebo rodinnom dome alebo v byte, ktorého je zamestnanec vlastníkom, spoluvlastníkom, nájomcom alebo spoločným nájomcom (Z.z. 305/2005 § 52)

Pre vykonávanie profesionálneho rodičovstva je potrebné spĺňať kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania a absolvovať prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti.

Rozsah prípravy je 60 hodín resp. 40 hodín, pokiaľ záujemca o profesionálne rodičovstvo spĺňa osobitný kvalifikačný predpoklad (Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 41/1996 Z.z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov v znení neskorších predpisov).

Ak ide o dieťa, u ktorého sa prejavujú poruchy správania a o dieťa, ktoré je drogové alebo inak závislé môže vykonávať starostlivosť v profesionálnej rodine len fyzická osoba, ktorá získala vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a spĺňa osobitné kvalifikačné predpoklady a absolvovala prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti v rozsahu najmenej 40 hodín.

Príprava na profesionálne vykonávanie spočíva najmä v poskytovaní základných informácií o náhradnej rodinnej starostlivosti, o psychickom, fyzickom a sociálnom vývine a potrebách dieťaťa, o právach dieťaťa v ústavnej starostlivosti, ďalej v nácviku praktických zručností vo výchovnej práci s deťmi a mladými dospelými.

Prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti môže záujemca absolvovať na každom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny alebo u akreditovaného subjektu, ktorý má na vykonávanie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti akreditáciu.

V súčasnosti vykonávajú prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti tieto akreditované subjekty :

- Návrat, o. z.,
- Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar
- Miesto pod slnkom, n. o.

Zoznam týchto akreditovaných subjektov je zverejnený na internetovej stránke www.employment.gov.sk. Informácie o možnostiach absolvovať prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti poskytuje záujemcom každý úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor sociálnych vecí a rodiny, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Príprava spočíva najmä v poskytnutí základných informácií o poskytnutí náhradnej rodinnej starostlivosti, ďalej o psychickom, fyzickom a sociálnom vývine dieťaťa a takisto o jeho potrebách, o právach dieťaťa umiestnené v ich rodine a nácviku praktických a využiteľných zručností vo výchovnej práci s deťmi.

Takúto prípravu vykonávajú úrady práce sociálnych vecí a rodiny v zmysle § 73 odsek 2 písmeno b/ bod 7 zákona č. 305/2005 Z.z. .Miestna príslušnosť úradu je založená obvyklým pobytom záujemcu o PR. Ak ide o zamestnanca detského domova, prípravu vykoná úrad podľa miesta sídla detského domova alebo ktorýkoľvek úrad po dohode s detským domovom, ktorý záujemcu zamestnáva. Zájemca o prácu profesionálneho rodičovstva sa môžu uchádzať v štátnom alebo neštátnom detskom domove.

Rozsah a forma prípravy :

1. najmenej 40 hodín

- ak FO , ktorá má záujem o profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti spĺňa kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania a osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitného predpisu (Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z.z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné predpoklady pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov)

- ak FO bude vykonávať rozhodnutia súdu v PR pre dieťa, ktoré vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu porúch správania, alebo vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu, že je drogovovo závislé alebo inak závislé a záujemca o PR má ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a spĺňa osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitného predpisu (Príloha B - Informácie o obsahu a podmienkach vykonania prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti a Príloha C - Zhodnotenie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti / Interná norma č. 047/2011 Metodické usmernenie vykonávania prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti)

2. najmenej 60 hodín

- ak FO dosiahla najmenej úplné stredné vzdelanie a nespĺňa osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitného predpisu

Organizačné podmienky prípravy :

- zriadenie tímu úradom, ktorý tvorí : zamestnanec referátu poradensko-psychologických služieb – psychológ, zamestnanec oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prizvaní odborníci na jednotlivé oblasti podľa obsahu prípravy, určenie koordinátora prípravy, zamestnancov na prvý kontakt so záujemcami a vytvorenie fungovania tímu, zabezpečenie materiálno-technických podmienok vykonávania prípravy, určenie časového harmonogramu realizácie prípravy v kalendárnom roku

Priebeh prípravy profesionálneho rodiča :

- začiatok prípravy

- obsah prípravy: základné informácie, ktoré obsahujú :práva dieťaťa, náhradnú rodinná starostlivosť, status povinnosti profesionálneho rodiča, potreby dieťaťa, vývin dieťaťa – psychický, fyzický, sociálny

- nácvik praktických zručností: príprava sociálneho prostredia pred príchodom dieťaťa do profesionálnej rodiny, príchod do rodiny a adaptácia dieťaťa na nové prostredie, prijatie dieťaťa širšou rodinou profesionálneho rodiča, prijatie pôvodnej rodiny dieťaťa a význam tejto rodiny vo vývine dieťaťa, primerané výchovné prostriedky, ekonomická agenda profesionálneho rodiča, nácvik praktických zručností, techník, prístupov a aktivít agendy profesionálneho rodiča, výchova dieťaťa – poslanie, ciele, úlohy, spolupráca s ďalšími odborníkmi

- ukončenie prípravy
- záverečný pohovor
- zhodnotenie prípravy
- zhodnotenie záujmu FO o získavanie informácií
- zhodnotenie spolupráce pri nácviku praktických zručností
- uvedenie motivácie FO na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti
- komentár k zhodnoteniu prípravy

I profesionálny rodič si potrebuje občas prečistiť hlavu a zabrániť tak „syndrómu vyhorenia“. Tomu slúži supervízia profesionálnych rodičov. Každý jeden profesionálny rodič má nárok na 18 hodín supervízie.

4.2 Príprava dieťaťa na život v PR

Dieťa, ktoré by malo odísť z detského domova do profesionálnej rodiny, treba na túto jeho zmenu dôkladne pripraviť. Treba ich oboznámiť o ich ďalšej životnej situácii, o prechode do rodiny. Porozprávať sa s nimi o funkcii rodiny, čo im to prinesie, povzbudiť ich.

„Dieťa si nesie so sebou to, čo väčšina detí v biologickej rodine nezažila“ (Búšová, 2008, s. 14). Detský domov vytvára podmienky na zoznámenie sa profesionálneho rodiča s dieťaťom. Adaptačný a zoznamovací proces nemožno urýchľovať, pretože tým by to mohlo viesť k stroškotaniu.

Prvý kontakt sa uskutoční za prítomnosti osoby, ktorej dieťa v detskom domove dôveruje. Deti, veľmi pozorne vnímajú, čo sa okolo nich deje. Nemôžu byť len pasívnymi prijímateľmi rozhodnutí dospelých. Prešli mnohými traumatickými skúsenosťami a zážitkami a preto treba k nim pristupovať s maximálnou citlivosťou a pochopením na ich reakcie. Pre menšie deti (0-6 rokov), je proces nadväzovania jednoduchší, rýchlejšie sa adaptujú. Majú tendenciu sa rýchlejšie nadviazať citovo na novú rodinu. Menšie deti sa doslova hodia okolo krku, keď pociťujú lásku potenciálnych profesionálnych rodičov.

Väčšie deti sa niekedy adaptujú dlhšie. Treba predovšetkým vnímať ich potreby a porozumieť možno ich nevhodné správanie. Dieťa pri odchode z detského domova si so sebou nesie množstvo správnych ako aj nesprávnych návykov, obranné mechanizmy, ktoré mu pomáhali prežiť v nefunkčnej rodine alebo v prostredí detského domova.

Život do pestúnskej rodiny tiež môže znamenať, návšteva novej školy. Noví spolužiaci, učitelia, nové predpisy - toľko vecí, ktoré sa môžu líšiť naraz.

Niet divu, že deti v pestúnskej starostlivosti sa budú musieť vysporiadať možno s veľkou dávkou stresu (http://kidshealth.org/kid/feeling/home_family/foster_families.html).

4.3 Zvyšovanie zamestnateľnosti PR

Podporný systém sociálnej politiky sa v tejto oblasti realizoval aj cez Národný projekt XXIV-2 „ Zvyšovanie zamestnateľnosti profesionálnych rodičov „ , ktorého cieľom je rozvoj profesionálnych rodín, vrátane prípravy , profesionálne vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti a súčasťou je aj doplnkové vzdelávanie zamestnancov detských domovov.

Špecifické ciele národného projektu sú nasledovné:

- Zvýšenie informovanosti verejnosti o profesionálnom vykonávaní náhradnej starostlivosti a zvýšenie záujmu o jeho vykonávanie
- Zvýšenie počtu profesionálnych rodičov
- Zabezpečenie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti
- Skvalitnenie výkonu a zvýšenie udržateľnosti profesionálneho vykonávania náhradnej starostlivosti

V rámci projektu sa budú realizovať nasledovné aktivity:

- Propagácia profesionálneho rodičovstva
- Zabezpečenie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti
- Vzdelávanie riaditeľov a zamestnancov detských domovov
- Odborné vzdelávanie a starostlivosť o profesionálnych rodičov
- Empirický sociologický výskum ÚS v PR
- Materiálovo- technické zabezpečenie

Pre podporu rozvoja PR a kvality výkonu Nadácia Úsmev ako Dar pripravila program PRIDE – Rozvoj rodičovských zručností.

Špeciálny výcvikový program PRIDE je nielen jedna z oblastí vzdelávania, ale aj jej hlavná idea – myšlienka práce v oblasti konkrétnej pomoci rodinám a deťom v ohrození. Ide o zážitkový program, ktorý sa opiera o emocionálnu stránku človeka a jeho zážitkové skúsenosti. Umožňuje dospelým spoznať svoje schopnosti, aby mohli účinne pomáhať deťom vyrovnáť sa so svojou minulosťou, prijať prítomnosť a pripraviť sa na samostatnú

budúcnosť.

Základným princípom programu je presvedčenie, že hodnota rodinného života pre deti je veľmi dôležitá, a že dieťa sa plnohodnotne môže rozvíjať len v úprimnom a hlbokom vzťahu s dospelým – rodičom, ktorý zabezpečuje jeho potreby.

Cieľovými skupinami sú:

- náhradní rodičia – zlepšenie kvality ich pripravenosti na náhradné rodičovstvo,
- vychovávatelia a odborní pracovníci,
- biologickí rodičia detí – rozvoj ich rodičovských zručností.

Špecifické zručnosti možno rozdeliť do 5 kategórii:

- ochrana a výživa dieťaťa,
- naplnenie vývinových potrieb a rozpoznanie vývinových oneskorení dieťaťa,
- podpora vzťahu dieťaťa s biologickou rodinou,
- podpora stálosti dieťaťa a vytvorenie bezpečných trvalých – celoživotných vzťahov,
- práca v profesionálnom tíme.

Základný modul tvorí 30 hodín rozdelených do 9 stretnutí. Výcvik obsahuje prácu v skupine aj 3 individuálne konzultácie. Týmto výcvikom program PRIDE nekončí, ale tréneri v ďalších etapách pomáhajú rozvíjať zručnosti účastníkov podľa ich špecifických potrieb – tento proces voláme sprevádzanie.

ODPORÚČANIA A NÁVRHY PRE PRAX

Jedným z najdôležitejších stránok ľudskej bytosti – každého človeka je vyrastať vo svojej rodine, mať pocit, že niekam patríť. Podľa vzorov v rodine, v ktorej jednotlivec vyrastal si vytvára potom základ svojej rodiny. Rodina pre človeka a hlavne malé dieťa predstavuje veľa. Sú ale prípady, že dieťať sa skončí v detskom domove, tomu sa snaží predchádzať model profesionálnej rodiny a problematika profesionálneho rodičovstva, ktorá je legislatívne ukotvená v zákone č.305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a vo vyhláske číslo 643/2008 Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

O opodstatnenosti existencie profesionálnych rodín v súčasnosti niet pochýb. Hovoria o nej i náhradní rodičia, ktorí v tomto prostredí svoje budúce dieťa navštevujú, dostávajú od profesionálnych rodičov komplexné informácie o dieťati. Za najdôležitejšie však považujú to, že dieťa do ich rodiny prichádza v dobrej psychickej a fyzickej kondícii, čo vedie posúdiť najmä tí náhradní rodičia, ktorí prijali viac detí z rôznych prostredí a mali možnosť porovnať ich vývojový status a celkovú schopnosť adaptácie a pripútania sa.

Profesionálna rodina má v živote dieťaťa, ktoré nemôže vyrastať v úplnej, neúplnej a náhradnej rodine má nepopierateľný význam a má svoje miesto v procese humanizácie detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou. Je potrebné neustále profesionalizovať inštitút profesionálneho rodičovstva a venovať tomuto inštitútu pozornosť zo strany odbornej verejnosti a zo strany spoločenského kreditu a uplatnenia sa.

Do pozornosti je potrebné dať nasledovné návrhy a odporúčania do praxe:

- venovať vysoko odborný a spoločenský význam tejto problematike
- vytvárať podmienky na podporný systém a podporný servis
- pôsobenie na mienkotvornú verejnosť – pýtať sa a vytvárať rôzne ankety a dotazníky pre záujemcov a ľudí, ktorí už vykonávajú PR, aké zmeny by privítali, poprípade čo by zmenili už v existujúcich podmienkach PR
- mediálna prezentácia
- stále viac skvalitňovať prípravu na PR a v nej venovať sa problematike pripútania sa a odpútania sa, čo je najťažšia problematika pri práci v profesionálnej rodine

- úzka súčinnosť štátnej správy, samosprávy a akreditovaných subjektov v danej problematike
- potrebnosť legislatívnej úpravy pracovno-právneho vzťahu profesionálneho rodiča, absencia v zákonníku práce, je tam len modifikácia - domácky zamestnanec
- podpora legislatívnej zákonnej úprave umiestňovania detí vo veku do 6 rokov
- vytvárať podmienky na vzdelávanie záujemcov o vykonávanie profesionálneho rodičovstva a dopĺňovanie vzdelávania profesionálnych rodičov,
- akceptovateľný spoločenský status profesionálneho rodiča a dostatočná forma odmeňovania profesionálnych rodičov
- problematika bezpečnosti pri práci v profesionálnej rodine

Veríme, že stúpajúci trend umiestnenia detí v profesionálnej rodine bude naďalej pokračovať a čoraz viac detí nájde umiestnenie v takejto rodine.

ZÁVER

Jedným zo základných práv, ktoré každému dieťaťu a teda i nám zaručuje Ústava Slovenskej republiky je právo dieťaťa, aby vyrastalo a bolo vychovávané vo vlastnej biologickej rodine. Každé dieťa, keď sa narodí potrebuje cítiť lásku a prijatie každého, kto je v jeho blízkosti, hlavne svojich rodičov – mamu a otca.

Môžeme konštatovať, že najhlavnejšou z potrieb dieťaťa je zdravo fungujúca rodina, v ktorej dlho zotrúva a má pocit istoty a najdlhšie ju pozná.

V praxi sa, ale stretávame s prípadmi, že je dieťaťko nechcené alebo nemôže vyrastať vo svojej biologickej rodine, z dôvodu nevyhovujúcich pomerov v nej. Tu nastupuje inštitucionalizovaný systém starostlivosti o dieťaťko, čiže DeD. Aby sa tomuto predchádzalo, teda, že bude dieťa v takomto type zariadenia, postupne začali vznikať i iné alternatívy - formy starostlivosti. Náhradná rodinná starostlivosť. Jednou z takýchto foriem je i Profesionálna rodina. O tejto forme sa veľa nehovorilo. Na Slovensku sa začala objavovať v 90. rokoch minulého storočia. Začiatky boli ťažké.

Problematika profesionálneho rodičovstva ma zaujala natoľko, že som ako tému svojej bakalárskej práce vybrala tému: humanizácia detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou a prednostné umiestňovanie detí s nariadenou ústavnou výchovou v detských domovoch do profesionálnych rodín.

Význam profesionálnej rodiny spočíva v tom, aby sa deti, ktoré sú vyňaté z biologickej rodiny, neocitli v zariadení, ktoré napriek snahe rodinu nenahrádza.

Verím, že ak sa Vám niekedy moja bakalárska práca dostane do rúk a prečítate si ju, budete mať ucelený pohľad na profesiu profesionálneho rodiča a výkon tejto ušľachtilej formy náhradnej rodinnej formy.

Ľudia, ktorí sa rozhodli prijať do rodiny opustené dieťa, veľmi obdivujem a túto profesiu najlepšie vystihuje profesionálna mamička, ktorá hovorí: *„Myslím, že byť profesionálnym rodičom je úžasné. Hoci hranica tohto vzťahu je ozaj tenká, priam tenučká... Profesionálnosť v rodičovstve nespočíva v zákaze lásky (voči profi-dieťaťku), ale v schopnosti jeho uvoľnenia z našej lásky. Viem, že „naše“ profidetičky môžem ľúbiť z celého srdca, ale tiež viem, že keď príde ten čas, musím ich pustiť, musím ich nechať vzlietnuť do náruče nových rodičov. A hoci to bude bolieť, vydržím to, lebo viem že i za tú chvíľu, ktorú s nami strávili, som im dala všetko, čo ich môže v budúcnosti podržať nad*

vodou. Už teraz sa teším, že opäť „príde“ ďalšie (žiaľ nechcené) dieťaťko, ktoré nájde útočisko v našich srdciach, hoci tiež len na chvíľu. Ale keby to mali byť jediné najkrajšie chvíle v jeho živote, tak nech sú to tie u nás...“ Magátová (2008).

Možno i Vy uvažujete stať sa profesionálnym rodičom. Dúfame, že každé opustené alebo nechcené dieťa bude mať čoskoro svoju rodinu .

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

BÚŠOVÁ, K.: *Profesionálne náhradné rodičovstvo – rodinné prostredie v oblasti ústavnej starostlivosti*. In: vychovávateľ. roč. LVI, č. 6. Bratislava, 2008. ISSN 0139-6919.

DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV

FAHLBERG, I.V., M.D.: *A Childs Journey Through Placement*. Perspective Press Indianapolis 1991

HEJDIŠ M., KOZOŇ A., Paľun M. a kol. 2011 : *Profesionálna rodina*. Trenčín: SpoSoIntE, 2011, ISBN 978-80-89533-03-9

HUDECOVÁ, A., BELKOVÁ, V.: *Náhradná rodinná starostlivosť – problémy a perspektívy*, Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2008. 182 s. ISBN 987-80-80883-615-3.

INTERNÁ NORMA č. 047/2011, *Metodické usmernenie vykonávania prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti*.

JUHÁSOVÁ, L.: *Súčasný stav profesionálnej rodiny na Slovensku*.

KASANOVÁ, A.: *Spríevodca sociálneho pracovníka: I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008.

KNOX, D. 1988. *Choices in relationships*. St. Paul: West publishing company, 1988. 675 s. ISBN 0-314-61439-7.

LONGAUER, V., SELICKÁ, D., VANKOVÁ, K. 2006. *Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany*. Nitra: UKF, 2006.

MAGÁTOVÁ, M.: *Profesionálna rodina ako kotva vzťahov v prístave*. [online]. 2008.

MIKLOŠKO, J. 2008. : *Náhradná starostlivosť*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008.

Národný akčný plán k transformácii a sjednocení systému péče o ohrozené deti na období 2009 až 2011

OLÁH, M. : *Sociálna ochrana detí*. Prešov :Prešovská univerzita, 2005. 206 s. ISBN 80-8068-349-2.

PREKOP, J.: *Ják být dobrým rodičem - Krůpeje výchovných moudrostí*, Praha, 1. vyd., Praha, Grada Publishing, 2001, ISBN 80-247-9063-7.

Spríevodca profesionálnym rodičovstvom

UNHCR – Nejlepší zájem dítěte

Vyhláška MŠ SR č. 437/2009 Z.z.

Vyhláška č. 643/2008 Z.z. MPSVR SR, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplní niektorých zákonov

Zákon o rodine č. 36/2005 Z.z.

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele č. 305/ 2005 Z.z.

Zákonník práce č. 311/ 2011 Z.z.

www.zbierka.sk

vssvalzbety.sk/userfiles/Konferencie/HejdiM.KozoA.PaunM.Profesionlnarodina.pdf

www.detskecentrum.sk/projekty-dc/domov-deti-nahradne-rodiny-dc/professionalna-rodina/

www.adoptia.sk/dokumenty/Nebytsam206.pdf

www.usmev.sk/index.php?Itemid=49&id=20&option=com_content&task=blogcategory

www.employment.gov.sk

www.kpsv.fsvaz.ukf.sk/PhD%20konf%202010/SUBORY/PDF/49_Juhasova.pdf

www.theses.cz/id/kyfsdj/83397-793007143.pdf

web.changenet.sk/aa/files/4221973d3c28b786b2f06b680c02cab0/publikacie/ProfesRodic_GulataKocka_TLAC.pdf

http://kidshealth.org/kid/feeling/home_family/foster_families.html

[http://spiskanovaves.korzar.sme.sk/c/4869998/domov-u-rodicov-z-povolania-naslo-19-deti.html#ixzz1qnU9UOyU \)](http://spiskanovaves.korzar.sme.sk/c/4869998/domov-u-rodicov-z-povolania-naslo-19-deti.html#ixzz1qnU9UOyU)

www.upsvarpb.sk/rodina_1.htm

www.detske-domovy.sk/Default.aspx?StrID=62

www.upsvar-lv.sk/Oddelenia/SOC/SPO/SPO.htm

www.upsvar.sk/statistiky/rocne-vykazy-mpsvar-sr/rocne-vykazy-v05-mpsvar-sr-o-poskytovani-starostlivosti-a-vychovy-detom-v-detskom-domove-a-v-detskom-domove-pre-maloletych-bez-sprievodu-za-roky-200820092010.html?page_id=107264

PRÍLOHA A

Prehľad profesionálnych rodín a detí, umiestených v profesionálnych rodinách, v rokoch 2001 - 2010.

rok	počet profesionálnych rodín	počet detí v profesionálnej rodine
2010	514	986
2009	430	815
2008	333	598
2007	207	349
2006	162	317
2005	116	222
2004	126	181
2003	81	157
2002	71	145
2001	60	119

Zdroj: ÚPSVaR

PRÍLOHA B

Informácie o obsahu a podmienkach vykonania prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti

Prípravu vykonáva Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v .....
adresa .....

Príprava sa vykonáva v termíne od .....do .....

Rozsah prípravy je ..... hodín.

Príprava sa bude realizovať vo forme .....

Základný obsah prípravy

Príprava na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti spočíva najmä

a) v poskytnutí základných informácií:

1. o náhradnej rodinnej starostlivosti,
2. o psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine dieťaťa a potrebách dieťaťa,
3. o právach dieťaťa v ústavnej starostlivosti,

b) v nácviku praktických zručností vo výchovnej práci s deťmi a mladými dospelými,

c) v písomnom zhodnotení prípravy.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny sa zaväzuje zachovať mlčanlivosť o skutočnostiach, ktoré sa dozvedel v procese prípravy a v súlade so zákonom č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov použiť osobné údaje a zistené skutočnosti len ako súčasť spisovej dokumentácie pre účely vypracovania písomného zhodnotenia správy.

Koordinátor prípravy:.....

Dátum.....

Podpis.....

Záujemca bol s obsahom a podmienkami prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti oboznámený, obsahu porozumel a s podmienkami vykonania prípravy súhlasí. Záujemca súhlasí s poskytnutím osobných údajov pre účely prípravy.

Záujemca: .....

Dátum:.....

Podpis:.....

Zdroj : ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY / Interná norma č. IN 047/2011

